

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 2. marca 2023 - Leto XXXIII, št. 9



stran 2

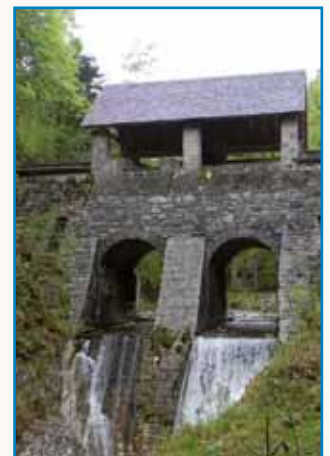
RAZSTAVA IN KONCERT OB SLOVENSKEM KULTURNEM PRAZNIKU V BUDIMPEŠTI



BRODI, KA DO SE ZNALI ZGUČATI
stran 4



BOLA AJ ČREJVLJE NESE, KAK KOKAUŠ
stran 8



PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ
stran 9

RAZSTAVA IN KONCERT OB SLOVENSKEM KULTURNEM PRAZNIKU V BUDIMPEŠTI

22. februarja sta bila v prostorih predstavništva Evropske komisije Európa pont, slovesno odprtje razstave del 21. mednarodne likovne kolonije v počastitev dneva kulture Republike Slovenije in koncert slovenske glasbene skupine Kontrabant. Prireditelj je organiziralo Veleposlaništvo Republike Slovenije v Budimpešti v sodelovanju z Zvezo Slovencev na Madžarskem.

Razstavljeni so dela umetnikov mednarodne likovne kolonije, ki jo je avgusta lani Zveza Slovencev na Madžarskem ob finančni pomoči Slovenije in Madžarske ter monoštrske občine in ob strokovni pomoči

Galerije - Muzeja Lendava že enaindvajsetič pripravila v Monoštru. Na njej so sodelovali umetniki iz Slovenije, Hrvaške, Italije, Madžarske in Argentine.



Veleposlanik RS v Budimpešti dr. Marjan Cencen pozdravlja udeležence slovesnosti

Občinstvo je na slovesnosti pozdravila tudi predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem *Andrea Kovacs* in izpostavila, da so umetniki monoštrske likovne kolonije ambasadorji naše pokrajine, ki odnesejo naš glas širom po svetu.

»Živeti v manjšini na stičišču narodov in kultur je marsikdaj naporno, lahko pa je koristno za vse, če smo odprti za dialog in smo pripravljeni sprejemati dosežke večinskega naroda ter tako bogatiti sebe in lastno ustvarjalnost. Zveza Slovencev na Madžarskem in Galerija - Muzej Lendava sta leta 2002 v Porabju, v multikulturnem prostoru Monoštra, ustvarila nov svet, svet umetnosti in ustvarjalnosti, ki je impresioniral veliko ljudi. Monoštrsko likovno kolonijo od leta 2010 Zveza Slovencev na Madžarskem organizira skupaj z mestno občino Monošter,« je povedala predsednica.

Strokovno predstavitev likovnih del je podal kustos *Feri Gerič*, se zahvalil organizacijam za podporo in izpostavil izjemno delo *Dubravka Baumgartnerja* in *Atille Pisnjaka* pri likovni koloniji. Obsežen izbor umetniškega ustvarjanja na mednarodni koloniji je bil predstavljen kot odličen zgled čezmejnega sodelovanja in medgeneracijskega povezovanja, ki predstavljajo pomembne vrednote Evropske unije.

V drugem delu programa se je na koncertu predstavila skupina Kontrabant iz Slovenije in zaigrala skladbe iz svojega pestrega repertoarja, s katerim neguje in združuje kakovostno akustično glasbo – etno, folk, country in druge zvrsti – v slovenskem, madžarskem, srbskem, hrvaškem, romskem, židovskem in angleškem jeziku s pridihom različnih kultur.

Anita Vajda
foto:GK RS v Monoštru



Eno izmed razstavljenih del, ki je nastalo na 21. mednarodni likovni koloniji v Monoštru. Avtorica slike je likovna umetnica Barbara Demšar

Slovenski veleposlanik *dr. Marjan Cencen* je v nagovoru dejal, da je ponosen, ker je razstava prišla tudi v madžarsko prestolnico in tako tudi širši javnosti ponuja priložnost za boljšo prepoznavnost skupne tradicije in posebnosti, ki zaznamujejo naše sosedstvo. *»Sem zelo vesel, da so tudi porabski Slovenci predstavljeni v Budimpešti tako madžarski kot mednarodni publiki. Današnji dogodek je dobra priložnost, da se seznanijo s kulturo, ki jo neguje naša manjšina v Porabju,«* je povedal.

Pod Srebrnim brejgom ...

... Planica za največji športni svetek v Sloveniji vala. Od koga pripovedamo? Planica je najbolje po skakanju na smučaj poznana. Njene skakalnice od mali, malo večji pa do največje na svejti, za pravi kult valajo. Vse se je že 1926. leta začnalo. Od skakanja se eške nika nej brodilo, na smučaj se je bežžalo. Depa, neje dugo trbelo, ka se je skakati že to začnalo. 1932. leta je inženir Stanko Blaudek prvo skakalnico začno delati. V Planico so se pomalek športniki iz ceje Evrope napelali pa eške drugi to. Prva največša senzacija se je 18. marca 1936 zgodila. Na té den je kuman 18 lejt star Sepp Bradl iz Avstrije kak prvi človek prejk 100 mejterov na smučaj skaučo. Njegvi rekord je 101,5 mejtera dugi biu. Pomalek so tak daleč že Slovenci to skakali. Dugo bi od Planice pa njeni legend leko pisali. Zgodilo se je tau, ka je dolina prava športna Meka gratala. Malo po drugi bojni je v njoj prva velikanka bila napravljena. Na njoj se je več nej skakalo, začnalo se je leteti. Nauva disciplina se je narodila, smučarski poleti se zové. S tejm je Planica zibeu toga športa gratala. Prvi svetovni



Planica se po domanje Dolina pod Poncami to pravi. Na pravom kraji je na nauvo napravljena stara velikanka ing. Blaudka, na lejom kraji velikanka bratov Gorišek stodji. Zmejs menjše pa vejšče skakalnice na športnike čakajo

rekord, ka ga je Slovenec postavo, je 141 mejterov dugi biu. Depa, nej ga je v Planici postavo, v Obersdorfi se je tau zgodilo. Jože Šlibar je té športnik, steri pa za »dejte« Planice vala. Leta 1969 Planica nazaj svetovni rekord dobi. Nemeck Manfred Wolf je do 165 mejterev daleč leto. Gnes najbalkši prejk 250 mejterov na smučaj letijo. Rekord drži Stefan Kraft iz Avstrije z 253,5 mejterov. Od Slovencev je najdale Peter Prevc leto, do 250 mejterov ga je neslo.

Točkar smo napisali, ka Planica za športni svetek vala. Ranč té se je 21. februara začno pa se 5. marca zgotovi. V njoj se oprvin svetovno prvenstvo v nordijskom smučanji godi. Med tau smučanje skoki, bežžanje na smučaj pa nordijska kombinacija se štejo. Nordijsko smučanje zatoga volo, ka tam daleč na söveri se je vse vküper začnalo. Tam je ta tradicija že prejk 2500 lejt stara.

Iz tisti stari časov pa znauva v gnešnjo Planico stauipimo. Na svetovnom prvenstvu do se športniki v 25 disciplinaj »bojnali«, steroga ali stero za najbalkšo ali najbalkšoga na svejti vözglasijo. Je pa svetek smučanja pod Poncami že prva črno piko daubo kak se je sploj začno. Lidge so vüška skaučili, ka karte so nebesko drage gratale. Prve dneve na kvalifikacijaj trbej na den 15 evronov plačati. Prauti kraji pa vse bole drago gé. Steri do stali, njim na finalaj trbej 64 evrone tadati, na tribuni sedeti pa je pravi luksuz grato, eden evro menje kak stotko trbej plačati. Tak je na svetovnom prvenstvu že prvi rekord spadno. Tak drago je v Planici eške nigdar nej bilau.

Kak slovenski športniki pa športnice obodijo, gvüšno, ka de se od toga na velke pisalo.

Miki Roš

EŠKE GNAUK O BOROVOM GOSTÜVANJI V KEJPAJ IN REČAJ



»Lejpe dekle djestejo v vesi, samo ka že vse možá majo. Ka sem leko naredo? Cejlak do Ritkarovec sem mogo po ženo titi«



Na vrejek baura - simbol nedužnosti snejé - so skerb meli Lucifer pa njegvi vrazgé



Grde, púklave čaralice so vkradnile mladoženca, pa so ga stele na níkoj djati. Eške sreča, ka ga je staršica vorejšila



Za dobre peneze so vsakšoma vöpopravili keco pa ma napravili kejpa za parvico



Kompanija, štera je največ nevole naredila - vsikdar so pod nogami bili ali kaj lagvoga vösküjali



Birauv je cejli den volau gordržo, če je trbólo, s fudami tóna kočüji ga je sprejavo lotaröša



Združeni goslarze z Goričkoga so cejli den koražno igrali, zatok so si leko gostüvanjčarge brüsili peté



Po staroj števanovskoj šegi so na letošnjom borovom gostüvanji mlajši tó vlekli eden mali baur



Če je nekak sploj trüden grato, se je leko zdeno na bauri - na priliko, gda je plojek traktor vlejeko



Rauraš je nej manjasti biu - s svojov garicov je splezdo na strejo pa vöspuco raur



Dvej malivi ciganjici sta cejlak z Gorenjoga Senika prišli v Števanovce



»Spavaj mi, spavaj, dejte moje«



Takšo tó geste, ka krava vömordjena grata - sploj pa, če je mogla prva dosta spejvati



Na borovo gostüvanje vsefelé lüstvo pride - ne smejmo se čüdivati badjüsastim lepticam

PREKMURJE

Fašenek

Tüdi v Prekmurji se je za fašenek dosta vsega godilo. Borovoga gostüvanja je, tak kak ste ga lepau pripravili v Porabji, v eton leti pri nas sicer pa nej bilau. Lekar ta fašenska prireditiv v Prekmurji pomalek tamera, vej pa so jo nazadnje pripravili leta 2017 v Križevcaj. Leko pa povemo, ka so skor v vsakšon varaši in vesnici pripravili kakšo fašensko prireditiv, sploj za mlajše, za stere je tau bilau velko veseldje.

Bile so tüdi takše prireditve, stere so mele humanitarno nauto. Tak je Lions Klub Murska Sobota že drügo leto po redi, v sodelovanji s firmo Mlinopek in bautoškim centrom BTC Murska Sobota, pripravo akcijo Dobrodelni kroflin, v okviru stere so rastalali več kak pet gezerov kroflinov. V zameno za prostovoljne prispevke so jih talali v bautoškom centri, razvozili pa so jih tüdi v firme, stere so se prijavile. Kroflin so v dar daubili tüdi starci, steri živejo v pomurskih domauvih, pa tüdi varovanci Kriznoga centra za mlade in Centra za brezdomne v Murski Soboti. Lani so v Lions klubi Murska Sobota ob pomauči dobrih lidi vküpnabrali okauli 3800 evrov. S temi penezi so pomagali enomi malomi pojbiči, steri žive san z očon, napraviti detečo ižo. S Centrom za socialno delo Murska Sobota pa do tüdi letos najšli držino, steroj do pomogli.

Tüdi prireditiv, stero je na fašensko soboto pripravilo Turistično kulturno športno društvo Pečarovci, je mela dobrodelno nauto. Vse tisto, ka so domanji lidge darovali tistim, steri so se gorzravnali za fašenek in so maskirani odili od rama do rama, do dali za tau, ka v njihovi vesnici küpijo defibrilator.

Silva Eöry

Rihard Peurača - nauvi rogašovski župan

BRODI, KA DO SE ZNALI ZGUČATI

Po tiston, ka se je Edvard Mihalič, steri je biu rogašovski župan od leta 2006, odlaučo, ka več nede kandidero za tau funkcijo, so konec preminaučoega leta volivci v toj gorički občini za nauvoga župana izvolili Riharda Peuračo, steroga od malih naujnjegva držina, žlata, pajdaši in poznanci zovejo Riki.

»Ge san v preminaučom mandati že biu član občinske kotrige pa tüdi podžupan, tak ka san nej samo tak nagnauk spadno v lokalno politiko. Istina pa ge, ka gda si podžupan ti povejo, ka moreš delati, zdaj pa san ges tisti, steri si morem kaj zmisliti in povedati,« je prva pravo nauvi župan, steri si je za cajt volitev napravo svojo listo, vej pa pravi, ka je nej nikdar biu v kakši politični partiji: »V naši občini smo nej podpisali nikše koalicijske pogodbe, smo se pa z svetniki tak zgučali, ka mo vküper delali. Gvüšno je, ka nemo sigdar vsi isto brodili, pa ka do eni steli malo tak drügi pa malo nači, ali brodim, ka mo se vseeno znali na konci zgučati.«

Peurača je nej glij tak pogausti priimek v Prekmurji. »Že gda san biu mlajši san tau malo raziskoval, odkejc je tej priimek prišo. Tak ge, ka je moj dejdek ške za cajta stare Jugoslavije iz Bosne, kraj se zove Čajniče, prišo v Prekmurje.

V Sloveniji lekar sama naša držina ma takši priimek, pa tüdi v Bosni je nej fejst pogousti,« je raztolmačo Riki, steri ma lejpe spomine na svojo mladost, gda je pozimi ške dostakrat sneg spadno, tak ka so se mlajši te leko tüdi skijali. »Odo san v vrtec, in tau v Serdici, sledkar pa v Rogašovce v šaulo, ške v tisto staro, nej zdaj tau nauvo zidino. Do tretjoga razreda je naša držina živela pauleg šaule, v stanovanjskon bloki. Tü nas je bilau okauli 15 dece, tak ka smo se te blokov-

ska deca na dvauri vküper špilali, pa rojstne dneve smo furt vküper slavili.« Peuračovi, pokojni oča, steri je biu tüdi Rihard, mama Marija in Riki pa njegva sestra Andreja, so se sledkar preselili: »Oča in mati sta v vesi küpila eno zemlaju, pa smo na njoj zazidali ram, v steroga smo se preselili leta 1978. Ge san po tiston, ka san zgotovo osnovno šaulo odišo v Maribor, na srednjo elektrotehniško šaulo. Tau me je zanimalo. Doma v garaži san si eno malo delavnico napravo, pa san radione in

televizije malo popravlo.« Po zgotovljeni šauli, je mogo titi k sodakom. Slüžo je daleč od dauma, v kraji Surdulica v Srbiji, pauleg bolgarske granice: »Ge san nej biu graničar, liki šofer, tovrnjake san



Nauvi rogašovski župan

vozo. Gda smo k sodakom prišli, so nas pitali, sto ma zgotovljeno vižgo za voziti auto, so dva, tüdi mene, vöprebrali pa sva šla za mesec dni v Makedonijo, v Kičevo, ge sva te napravila vižge za to-



Mali Riki z očo in materjo, gda je meu drügi rojstni den

vornjak.« Zanimivo je bilau, ka njemi je gnauk, gda je začno v Lipovcaj v mešalnici delati, tau znanje prav prišlo. Od štirih njihovih šoferov v firmi so nagnauk trije betežni gratali, pa je mogo kakšen mesec dni pa voziti tovrnjak. Ob deli, 26 lejt je preživo na firmi, stera se zdaj zove Panvita, je zgotovo tüdi študij ekonomije, zadnji šest lejt pa je vodo eno privatno firmo, stere lastniki so bili tihinci, spravljali pa so se s transportom oziroma uvozom in izvozom blaga iz Bosne v Evropsko unijo in nazaj.

Rihard Peurača je že duga leta oženjen s profesorico slovenskoga gezika Gabrijelo, s stero mata dve vözraščenivi čerki, stari vi 27 in 24 lejt: »Starejša je Nina, mlajša pa Anja. Obe sta že zgotovili fakulteto pa sta tüdi daubili slüžbi v Ljubljani. Sva pa z ženo vseeno nej sama, vej pa je pred štirimi lejti k nan prišo Oli, naš pes, pa tüdi čerki dostakrat prideta domau na obisk.«

Po tiston ka so 22. decembralani člani nauve občinske kotrige meli svoj prvi djileš, je tüdi nauvi župan začno s svojim delon. V prvi kednaj se dosta vsega godi, pa trbej spoznati tüdi kaj nauvoga: »Malo san v pisarni, malo na tereni med lidmi.«

V prvi trej mesecaj morejo pripraviti proračun, se pravi ka se morejo odlaučiti, kak pa zakoj do v občini peneze talali: »V naši občini se nika ne začne brez vodovoda. Znamo, ka je v sistem B, steroga sofinancera tüdi Evropska uninja, povezanah 11 občin. Najveksi tau tej nadgradnje pa spadne glij na našo občino.« Po tiston, ka so v Pomurji pred 8. leti prejkдали pomurski vodovod, se je lani začnila tüdi nadgradnja dvej sistemov, vej pa je na Goričkon tau ške nej čista rešeno, in tau celau v devetih občinaj. Rogašovski župan, steri je zdaj tüdi koordinator projekta, pravi, ka morejo pri njih na žalost ške furt dosta lidan vodo voziti z gasilskimi avtociisternami. Istočasno kak se davlejo v zemlaju nauve vodovodne cevi, se dejvajo ške cevi za optično omrežje. Dela naj bi bila zgotovljena do konca letošnjoga leta.

Fontoško področje je tüdi turizem. Tak naj bi že na sprtoletje začnili postavljati nauvi tören na najvišišom prekmurskom, 418 metrov visikon Sotinskön bregi ali Kugli kak njemi domaji lidge radi pravijo, vej pa je tan leseni tören konec oktobra lani

neške gorvužgo. »Mamo pa ške drüge lepe točke, stere leko turisti gorziščejo. Mamo znani slatinski vrelec v vesnici Nuskova, dosta zanimivih cerkvi, pauleg toga smo v Serdici začnili obnavljati en stari ram, zanimivi pa je tüdi Dajčov mlin v Sotini in ške bi se kaj najšlo,« je na konci ške cujdau Riki Peurača. (Kejp na 1. strani: Zakonski par Peurača v družbi nauve slovenske predsednice Nataše Pirc Musar)

Silva Eöry

Kejpi: osebni arhiv Riharda Peurače

o vinih, vinogradništvu in vinski kulturi v mestu in okolici

V Lendavi so tretje leto zapored izdali publikacijo Meni (Menu) - vsi okusi Lendave, v kateri se s strokovnega vidika lotevajo lokalne kulinarike,



Lendavski vinogradniki na umetniških upodobitvah: slika Brentač Suzanne Kiraly Moss (Foto: arhiv Galerije-Muzeja Lendava)

gostinstva, turizma in vinske kulture. Tokrat je poudarek na vinih, vinogradništvu in vinski kulturi v lendavski občini v preteklosti in danes. Publikacija sta uredili Tanja Šimonka in Aleksandra Sarjaš, izdala pa

jo je Občina Lendava. Oblikoval jo je Peter Orban.

Avtorji besedil so se tokrat posvetili pretežno vinski kulturi in razmislekom o njej, saj so lani v Lendavi obeležili 130. obletnico ustanovitve Društva za zaščito pred filoksero in peronosporo, ki je imelo pomembno vlogo pri modernizaciji vinogradništva v naših krajih. V besedilu z naslovom Le kje bi bile te čudovite Lendavske gorice, če... Eva Lörincz piše o tem društvu, ki je bilo dejansko prvo vinogradniško društvo v okolici Lendave ter o zgodovini vinogradništva v mestu in okolici. V besedilu z naslovom Dovolite nam, da vas povabimo v goste! Nataša Tompa Konestabo piše o

nekaj zelo znanem gostišču v Lendavskih goricah Būkeš čardi, ki so jo odprli pred tridesetimi leti. O tem Kako (p)ostati vinska destinacija razmišlja Matej Fišer, Andrejka Gažovič pa v besedilu Vin-

ski turizem Lendavskih gorice - razvoj ali tradicija ugotavlja, da je vinogradništvo, ki ga marsikje držijo v vajejih starejši, potrebno prepustiti mlajšim, saj so ti kreatorji novega, so drznejši, premikajo meje vi-



Slika iz knjige Štefana Galiča: V Lendavskih goricah I (Foto: arhiv Galerije-Muzeja Lendava)

nogradništva in tvegajo. Jelka Pšajd iz Pomurskega muzeja Murska Sobota razmišlja o gostoljubnosti v preteklosti ter v kolikšni meri ta gostoljubnost obstaja še danes in koliko je le propaganda. Szerena Jambor Bence predstavlja Boštjana Tadino, pridelovalca in predelovalca sadja in zelenjave,

ki verjame, da je prihodnost v samooskrbi in povezovanju. Tanja Šimonka v besedilu Vinosofia piše o tem, kako je vino vtakano v našo kulturo in sploh v svetovno umetniško ustvarjanje. Atila Pisnjak

pa je predstavil, kakšne so Lendavske gorice in vinogradniki na umetniških upodobitvah lendavskih umetnikov in umetnikov od drugod. V knjigo so vključili tudi veliko starih fotografij in drugega dokumentarnega gradiva ter umetniških del.

Jože Gabor

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Gezero kuč je bilau prazni v Železni županiji

Pred štiridesetimi leti se je v enoj radijski oddaji od tau-ga pogučavalo, ka v Železni županiji - najbola v Őrségi pa v Porabji - je gezero kuč prazni. Gda se je tau v radioni doladalo, s cejlaga rosaga so prišli lidgę pa so se zanimali za te prazne kuče. Te informacije od prazni kuč so tak nastale, ka po vsaj so občine (tanács) vküpspisale, kelko prazni kuč majo. Te so pisali leto 1983. Od tej več kak gezero kuč je samo 649 bilau taši, stere je leko še obnavo. Tej rami so zvekušoga samo edno sobo pa künjo meli, depa zavolo lejpe pokrajine so se fejst zanimali iz Budimpešte, če ovak nej, te so je küpili za vikendice. Najbola so je pa zatok tak fejst iskali, ka so je fal odavali.

Leta 1983 je največ prazni ramov na Gorenjom Seniki bilau, od nji je samo polovica bila taša, stere je še leko obnavo. Večina tej ramov je slamnato strejo mejla, na konci 1800-i lejt ali na začetki 1900-i so se zidali. Tej rami, steri so že v fejst slabom stanji bili, so samo zato stali, ka so lastniki nej steli dolarazmeta-ti svoj rojstni ram, vezali so se na njega. Depa bili so taši rami tö, steri so zato prazni ostali, ka so lastniki v Meriko ali kama inan odišli. Če procente gledamo, te je 60 % taši prazni ramov bilau, gde so lastniki vöpomrli pa 30 %, iz steri so odišli. Iz gezero ramov je samo 15 bilau, gde so je lastniki prejkдали tanácsi (občini), aj je oda. Te stare rame je leko prejk banke s fal kreditom dolaküpo tisti tö, steri je nej emo pejnaze. Za kredit (pausado) je samo eden pogoj bejo, taši ram je mogo biti, steri se je še leko obnavo, gde se je sledkar še leko živalo najmenje dvajsti lejt. Tak se je te s tejsmi pogoji leta 1981 v Železni županiji 85, leta 1982 pa 65 ramov dolaküplo.

Karči Holec

IZ NAŠE KÜNJE - MARMELADNI ŽEPKI

Ne vem, če ste tüdi vi eni izmed tistih, steri bi vse napravili za falajček čokolade. Lejko povem, ka so skoraj vse moje pajdašice takše, ali ges pa nej. Če lejko zberam, mo pred čokolado raj zbrala marmelado. Na prvom mestu marelično pa te domanjo slivovo, štero küja moj oča. Zatao se vsakši recept, v šterom se najde marmelada, znajde v moji irki. Eden med njimi je tüdi recept za marmeladne žepke. Te pokaraj dela dosta gospodinj pa vsakša ma malo ovakši recept, ges sam na interneti enoga izmed receptov zbrala, pa morem povedati, ka je vrejden, ka dobi mesto v moji irki. Vi pa te vidli, če te ga sprobali, če de tüdi vam po žmaji.

Nücali te:

- 500 g ostre mele
- 250 g putra
- 1 pecilni prašek
- 1 vanili cuker (ges sam vzela takšoga, ka

ma notri zmejšano bourbonsko vanilijo, lejko pa vzemete navadnoga)

- 180 g kisle smetane (vrnjoga mlejka)
- malo soli
- cuker v praji



Testau date za 1 vöro v hladilnik. Gda ga vzemete vö, ga tenko razvlekate (približno ½ cm), pa z modelom (lejko tüdi

kupico) vözrejzete krauge. Na sredino date pau žličke marmelade, te pa prepognete na pau, pa zadellate pokaraj tak, ka z vilico raub dojtisnete. Pečete jih na 180 stopinjaj, pečene pa še vrauče skobacate v cukri v praji.

Enin se žebki začnejo odperati, gda se pečejo, pa te še marmelada vösteče. Pravijo, ka če jih na raubi premažete z belakom od djajce, prle kak jih zaperate, ka se tao nede zgaudilo. Ges dostakrat za takše kekse küjpm marmelado za pečti, pravi se ji termostabilna marmelada, štera ne steče tüdi, če se keks gor odpre. Malo poglednite po bauti, mogauče jo dobite tüdi pri vas. Če nej, pa brez straja segnite po kakšni drügi marmeladi. Te moji na sliki so bili delani z navadno marmelado, pa kak vidite, so čisto lejpi gratali.

Pa dober tek iz naše v vašo künjo!

Simona Rituper

OD SLOVENIJE...

Boštjan Poklukar je novi minister za notranje zadeve

Državni zbor je Boštjana Poklukarja imenoval za ministra za notranje zadeve. Na tej funkciji je nasledil Tatjano Bobnar, ki je decembra lani odstopila. Poklukar je sicer ministrski položaj zasedel že drugič, saj je bil notranji minister tudi v vladi Marjana Šarca. Po zaprisegi v državnem zboru je na sedežu notranjega ministrstva prevzel posle odčasne notranje ministrice Sanje Ajanovič Hovnik, ki sicer vodi resor javne uprave. Ob tej priložnosti je ponovil zaveze, ki jih je dal že na predstavitvi pred parlamentarnim delovnim telesom: boj s korupcijo, upravljanje migracij, profesionalizacijo in modernizacijo policije. Poklukar je tudi poudaril, da bo kot minister sodeloval z nevladnimi organizacijami in da bodo njegova vrata odprta obema sindikatoma.

Tanja Fajon na obisku v Švici
Podpredsednica vlade in ministrica za zunanje in evropske zadeve Tanja Fajon se je na povabilo švicarskega zveznega zunanjega ministra Ignazia Cassisa mudila na uradnem obisku v Švicarski konfederaciji. Obisk je bil namenjen krepitvi gospodarskega sodelovanja, političnega dialoga, sodelovanja na dvostranskem in mnogostranskem področju ter izmenjavi stališč o aktualnih zunanje-političnih temah. Švica je trenutno največja zunanje-trgovinska partnerica Slovenije in tretja največja investitorica v slovensko gospodarstvo, medtem ko je Slovenija na osmem mestu največjih trgovinskih partneric Švice v globalnem kontekstu. Blagovna menjava je leta 2022 dosegla 16,3 milijarde evrov. Ministrica je obiskala tudi podjetje Novartis, ki ima v lasti slovenski Lek, in se sestala z njegovim vodstvom. Seznanila se je z načrti Novartisa o nadaljnji prisotnosti in naložbenih načrtih v Sloveniji.



Tou je biu cug, in žila preživetja na Goričkon. Stari in malo menje mladi se je spominjajo, kak je sopejla pa fčasí zafučnila, da je vlekla poštarški vagon, eno par vagonov za lidi in skoron sigdar kakšoga teretnoga, na šteron se je prpelalo pa odpelalo fse, ka je na Goričkon tiste čase trbelo ali pa bilou. Z Goričkoga je šla po cugi živina, štero so pavri oudali, pa dosta lesa, največ borovi rijlov in celuloze, pa tudi kakši drügi pouv, sé gor s Sobote je pa s cugon prišlo vapno,

cigeo, cement in kakše železo, pa kul je včasí tudi prišo. Sledi, proti konci njenoga življenja, so za boue prpelali kakši mašin. In prve radije, da je po 1958 na Goričko bijla lektrika potegnjena. Za lidi voziti so vagoni bili fajn vö zriktani. Lejpe lesene klopi, z enoga kraja za štiri ena proti drügoj obrnjene, na drügoj strani pa za šest. Obri glav so bile grablice za kufre, cekre pa turbe gor djati. Na oknaj so bile zasüjkane ferenge, štere so se leko doj pa gor vlačile, tak ka smo si je leko doj potegnili pa spodi zakapčili, da je krepko sunce not svejtilo. Pa tudi so prav prišle, doj potegnjene, ka se je z alomaša, da je cug stao, nej tak not vidlo, če se je kaj takšoga za njimi godilo, ka je nej bilou potrebno sakšome videti.

Vagone je vlekla peč, s šterof je ravno mašinister, poleg je pa kurjač skrbo za močen ogenj in je pomali skouz kul not v razbeldjeno peč meto. S peči se je na velki rour vrkaj vö kadu črni din, bejla para se je pa z nje kadila na dosta mestaj, tak ka je fse vküp fejst lepou vö vidlo. V poštnon vagouni se je vozo zapovednik cuga.

Aleksander Ružič

Karte je precvikavo kalóus s svekli mi kleščami in je z njimi delo v trde papirnate karte lüknjice, tak ka se je znalo, štere so že bile ponücane. S tistof kalóuskov turbicof je med lidami gizdavo odo se pa ta po vagonaj in skrbo za red. Največ dela je meo premikač, šteri je mogo na alomašaj predejavti kretnice, da so vagone premikali, in odkapčüvati

se je venkraj vö potegno pa je z zastavof zamajütno, je s ten oznano, ka sta vagona zakapčeniva – ali pa odkapčeniva – in te smo friško na tou pozabili, zatou ka se je na cugi sigdar dosta kaj dogajalo.

S ten cugon san se štiri lejta v Soboto v gimanzijo vozo. In dosta moji vrsnikov, pa šoularov pred menof, fsen je pa bilou sküpno tou, ka da smo se vö zašoukali, s(m)o Goričko za sigdar zapüstili, zato ka je skoron fsakoga zeo lepši pa bogatejši svejt. No, cug san pozno že kak dejte. Moja baba se je sakše leto eno par krat, včasí pa tudi dejdek ali pa mama, napoutila s cugon v Soboto po kaj takšoga, ka je na Goričkon nej bilou mogouče dobiti, kipüvat. Te me je sigdar zejla s sebof, zatou ka je za dejte biu cug za šenki. Najprle je po boutaj



Vir: Spletna stran KAMRA - Kulturna dediščina slovenskih pokrajin

pa drüge fcuj zakapčüvati je bilou tudi njegovo delo. Da smo ga skoz na okna glejdali, kak je stao pred



Vouzna karta (Arhiv PIŠK Murska Sobota)

vagonon, k šterome je peč prpelala drügi vagon, in je toga mogo fcuj k prvome zakapčiti, nas je sigdar bilou malo straj, ka ga tej velke železne stvarine nebi vküp zmoždjile – če glij smo znali, ka vagona odbijači nedo sčista fcuj püstali. Sigdar, da

spoküjpila kakše platno, pa kakši štrikaš ali kaj drügoga za oblečti, pa bataše ali drügo obütev za cejlo držino, te sva pa šla v eden bufet in si pri malon aluminijaston stoli doj sela. Przijbala se je ena kusta, v masen zapackani bejli förtoj oblečena ženska in sva naroučila: meni eno žuto kokto in pou para renovke pa žemlo, sebi je pa zejla pou para debrecenke, žemlo in fröč. Tou je biu za me božanski obred in se ga z enof zvišenostjof sigdar rad spominan.

S cugon se je vozilo sigdar puno lidi. Eni so šli k doktoru ali pa v bolnico, pa k zoubaru ali pa v boue; ali pa na obisk k bližanjim, šterin je že gratalo, ka so vujšli s toga goričkoga srmaštva in so si po delavnicaj, fabrikaj ali pa v pisarnaj službo najšli in si tak gospočko gnezdo poslali. Ta so nesli kaj domanjoga: živje kokouši, ali pa kokoute, šteri so kumali vö s cekrov (tou največkrat, če so šli k doktoru), pa mesou ali mast, če so doma zabadali, pa domanji krüj, domou so pa pelali največkrat bole prazne cekre. Da so prvi traktori pa mopedi začnili iti k nan na Goričko, so v kantaj s Sobote pelali tudi

GORIČKA MARIŠKA

nafto pa benzin. Da se je začnila odpejtrati Avstrija, pa Nenčija, so se lidje dostakrat mogli zejti na pout v Soboto, ka so si papejre za delo tan daleč v nepoznanon svjeti vö spravlali, vüpažoč, ka de se tüdi za nji in za njuve držine boukši žitek začno. Te so cekri sigdar radi puni bili.

Za moji mladi časov je gorička mariška vozila od Hodoša do Sobote, pa tan ta dale prek Müjre na Slavsko. Pa nazaj. Na álomašaj na Hodoši, v Šalovcaj, v Petrovcaj, Stanjovcaj, v Mačkovcaj in Püconcaj je sigdar stala najmenje pet minut, če je nej bilo potrebno vagonov premikati, te pa da je trbelo kakši teret pelati v Soboto, je premikač peč odkapčo, se na njej stubi pelo do toga vagona in ga, da je kretnico znouva obrno, fcuj k ovin vagonon prkapčo. Tou je trpelo sigdar kakše frtao vöre, tak ka je cug od Hodoša do Sobote vozo od ene pa do ene vöre pa pou – kak je gratalo. Teret so razkladali pa nakladali v Šalovcaj, v Petrovcaj in v Mačkovcaj. Na tej álomašaj so bila tudi skladišča. V Petrovcaj ešče zdaj stoji tista lesena üta.

S ten cugon so se vozili lidje nej samo tej, ka so skre štreke bili doma, leke tüdi z dalešnji vesnic, tak ka je na alomaš nešternin bilou potrebno iti edno vöro pa ešče več. Najbole je tou bilo žmetno za šolare, šteri so mogli sakši den, dostakrat v zimi tüdi po visikon snegi iti tak daleč in so mogli rano staniti, zatou ka je prvi gojdnišnji cug šou s Hodoša v petoj vöri. Drugi je biu poudnešnji, tretji zvečeranj, zadnji pa je pelo s Sobote na Hodoš malo po sedmój vöri.

V našoj vejsi je nej bilo alomaša in smo na cug v Petrovce tüdi daleč meli. Da smo ešče kak deca v Šalovce v šolo ojdli, nas je sigdar mantralo, ka moremo tak daleč v šolo peški ojt, če glij nan je sakši den cug pred nouson mimo leto. Emil je najbrž tüdi zatou, ali pa z decinske vragolije volo, vö zbrodo, kak bi mij leko cugi

svoje pokazali. Da smo enoga lejpo-ga dneva, v časi spravlanja sena, šli domou, smo pod rampo znosili süjo seno, vüja na šinje djali, in da smo čüli, ka je cug s Šalovec potegno, smo seno vužgali. Cug je ešče komaj telko brzijne dobo, ka si leko skre njega leto, da je pa vö z ovinka pogledno, so brenze zacvilile in je mogo znouva doj staviti. Mi smo samo glej dali, kak



Álomaš v Stanjovcaj leta 1950
(Foto: J. Kološa – Kološ, arhiv PIŠK Murska Sobota)

so uniforme doj s cuga sposkakale. Mali Pištek je v ton glavou malo bole od brega glavo vö podržo in uniforme so začnile leteti proti nan; ali smo mi bili bole friški in smo odcudrali gor po brejgi v goščo in se v Lisicinój grabi skrili. Ešče zdaj vidin, kak je ka-laósova turba okoli njega lejtala, da je za nami cvrou. Smo pa drügi den v šoli packe pa grüške doubili, če glij smo nej nika prpoznali ali pa se vö ovadili.

Gorička mariška je v meni ostala kak eden od močni spominov na moja mlada lejta. Dejdeka san večkrat pijto kaj od nje, pa mi je rad se felej znao praviti. Napravljena je bijla v lejtaj 1906 in 1907. Ešče gnes den se čüdivan, kak so leko na rokou okouli tresti kilometrov dugo štreko v tak kratkon časi napravili. Če ešče fcuj zememo, ka je bilou v Stanjovcaj potrebno skoz breg 270 m dugi tanöl skopati, je tou ešče vekše čüdo. Dejdek mi je pravo, ka so tej tanöl delali Talijani. Oni so bivali v toj vejsi, zatou bi se naj ešče gnes den nešternin ižan pravilo po do-manje Taljanovi.

Fse do leta 1918, da se je prva bojna

skončala, je cug vozo z Vogrskoga do Sobote. Po tiston, da je Prekmurje bilou od vogrskoga orsaga fkraj odkapčeno, je vozo med Hodošon in Soboto. Tou je bilou tak za Kraljevine Jugoslavije, da so pa Vougri pa prišli v Prekmurje, je štiri lejta cug znouva vozo prek Hodoša na Vogrsko. 1945. leta so Vogri odišli in štreko so na Hodoši pa prek ftrgnili.

Tak je sakši den, v petek in svejtek, gorička mariška ta sopejla se do 31. decembra 1968. leta, da je večer okoli osme vöre nazadnje pelala s Sobote na Hodoš. Spominan se toga večera. Malo se nas je pelalo domov, največ dijakov. Te san zadnje leto odo v gimnazijo. Eni so bili tak čemerni na fse, ka so začnili kaj trejti, eden je pa ešče umivanik s stranišča vö skoz zaprejto okno vrgo.

Ali je bilou s ten goričke mariške konec. Eno leto so ešče šinje pa pragi bili, te so pa železnico začnili od Hodoša dale gor pobejtrati. V Šalovcaj so se lidje fejst prouti postavili, ešče s plakaton, in so štreko z rijli in koulami zaprli, ali so miličari, pa ešče vojska tüdi, fse z bitjon in grdo silof razgnalii. Dosta so ji v vouzo odpelali in fejst štrofali – zatou ka se je te bilou prouti oblasti strogo prepovedano postavlati.

Od leta 2000 vozi nouvi, érešni cug. Skoron se po tiston nasipi, kak je nigda vozila gorička mariška. V Stanjovcaj so njemi napravili nouvi tanöl; pouleg staroga, šteri se že fejst fküp sipavle. Eno par krat na den pela poutniški, več kak dvajsti krat na den pa teretni, dugi kak kača. Zdaj že ide tüdi na lektriko. Pride s Slavskoga in pela prek Hodoša na Vogrsko. Pa tak nazaj. Najbrž pela tüdi po celoj Evropi. Časi so takši, ka je svejt mali grato, ali ešče itak vidin, da glejdan te cisterne pa velke vagone, včasi tüdi kilometer-sko kačo z novimi autoji naklajene, kak švigajo mimo moji oči, našo lejpo, črno goričko mariško.

... DO MADŽARSKE

Orbánova govora

Premier Viktor Orbán je imel v kratkem času dva tehtna govora, prvega v Budimpešti pred pristaši njegove politike, drugega v Balatonfüredu, kjer je imel sejo poslanski klub Fidesza. V prvem govoru, ki vsako leto velja kot ocena prejšnjega leta, se je premier osredotočil na analizo mednarodnih razmer in vojne, na boj proti inflaciji doma ter na zaščito otrok ali boj proti pedofiliji in ideologiji gender (aspolnost). Nov, socialno obarvan element govora je bil, da je najavil uvedbo mesečnih prometnih vozovnic za vso državo ali za posamezne županije, ki jih državljani lahko kupijo po ugodni ceni.

V drugem govoru v Balatonfüredu je premier podal strateško analizo položaja v središču z ukrajinsko vojno, bruselskimi sankcijami proti njej, njenim vplivom na gospodarstvo in inflacijo v državi. V zvezi z vojno je izpostavil, da je edini pravilni odnos do nje tisti, ki ga zastopa koalicija Fidesza in krščanskih demokratov, da namreč spodbuja premirje med nasprotniki in posledično mir. Poudaril je, da v tej vojni ne »navijajo« za nobeno stran, saj v njej ne bo zmagovalca. Po njegovem mnenju Rusija ne bo zmagala, saj za Ukrajino stoji ves zahodni svet, hkrati tudi Rusije ne moremo odpisati, ker je jedrska velesila. V govoru je omenil tudi, da Evropi diktira ameriški predsednik Joe Biden, ki neomejeno uveljavlja ameriške interese v EU. Sankcije, ki jih je sprejela proti Rusiji, upravljajo v težak položaj evropsko gospodarstvo, hkrati pa ZDA, ki imajo poceni energente, njihovega vpliva niti ne čutijo. Ob tem se je zmanjšala tudi vojaška moč Evrope, saj se je s pomočjo Ukrajini zmanjšal vojaški arzenal posameznih vojsk. V teh razmerah mora država braniti lastne interese, je rekel Orbán. Med temi so po njegovem neodvisnost države, ohranitev njene gospodarske moči in zatrtje inflacije ter razvoj domače vojske, saj je za mir potrebna moč.

Na koncu govora je omenil tudi največje nasprotnike svoje stranke, med njimi mednarodna interesna združenja in bruselske birokrate, ki so – po njegovem – na strani vojne, madžarsko levico, ki jo vodi bivši premier Ferenc Gyurcsány, ter mednarodne špekulante, ki se želijo okoristiti tudi na račun vojne.

BOLA AJ ČREJVLE NESE, KAK KOKAUŠ

Pišti Trajbar v Ritkarovci žive, tam na tistoj zemli, gde so stari stariške prvi ram gorzozidali. Te stari ram še stoji, depa on je že v svojom nauvom rami doma, steri je nejdaleč kraj. V Varaš odi delat, depa tam bi on nikdar nej živo, kak mi je pripovejdo, njema mir trbej pa tau, aj skrak baude narava. S tejm zdaj niše navolé nega, narava je paulak, dostakrat bola paulak kak bi trbelo. Vej pa djeleni ma nutra na okno gledajo, lisica pa s stumb črejvle kradne.

- *Pišti, če dobro vejm, vi ste nej Trájber, nej Trajbar, liki Trajbár se zove te.*

»Po pravici, večkrat je bilau tašo, ka so Trájber napisali, depa če té stari papir gledamo, tój so dejdaka ime tak dolanapisali, ka Trajber. Dja tak mislim, ka tau je vseedno, razlika je samo telko bejla, gda se je človek naraudo, kak so ma ime dolanapisali, kak se je posrečilo ime dolanapisati.«

- *Pišti, te grünt, gde živete, od steroga dejdeka ste erbali?*

»Te grünt smo od oča starišov erbali, moj dejdek je od Petrovski biu. Leta 1938 se je oženo pa te potejm je v Dajčland ušo delat, ka je tam prislůžo, te je s tisti pejnez tam spodkar naš stari ram zozido. Baba je od Emaski bila, tój prauti na drůgom brejgi je bila iža. Gda je dejdek ram gorazozido, te je rutjivati mogo. Pa rač nej gnauk, večkrat, zato ka tau je te bilau, gda so te dunajske odločbe (Bécsi döntések) bile. Te so Vaugri nazaj dobili en tau, ka so njim v

Trianoni krajvzeli, tau so tiste krajine bile, ka sta ji Romunija pa Češkoslovaška dobila, Transilvanija pa Felvidék. Te medalije še gnesden mam, stere je te



Pišti Trajbar pravi, ka vi nej mogo v Varaša živati

čas moj dejdek daubo kak sodak, steri je tam odo v tej rosogaj. Tau je še dobro bilau, niše nevolé nej bilau v tej rosogaj, nevola je te



Medalije, stere je dejdek daubo v drugi svetovni bojni

prišla, gda so ga v Rusuško, v Don kanyar poslali, zato, ka odtistec je nikdar nej prišo domau.«

- *Dejte je že bilau, zato ka v ednom pismi, ka so ga domau poslali ženi, kak če bi pisali ženi, aj na maloga skrb ma.*

»Moj oča se je leta 1942 naraudo, tri mejsece je star biu, gda so mojoga dejdeka slednjin na front zvali. Tak ka moj oča je dejdeka, svojoga očo nej pozno, samo tjejp emo od njega.«

- *Dočas, ka te pauti, stera prejk na Gorenji Senik pela, nej bilau, dočas je tū, gde si doma, vekši mir biu kak zdaj. Sploj pa*

čas, gda je še meja bila, zviin vas, steri ste tū živeli, lůstvo na taujoj pauti rejdko odlo, nej?

»Lūdcki so nej odli, depa domanjo lůstvo je dosta bilau, vej pa prvin je na taum tali puno ramov bilau. Te so še te mezeve, nji ve pa tranke v vse delali, te je nej bila tak paulak gauška kak zdaj. Prvin so mladi vsi odišli od tec, depa zaka, tau ne vejm. Tū so meli njive, grünt, ram, gauštjo, vse. Nika njim nej trbe-
lo, notra v Varaš so se trli. Vaugri so pa radi bili, vse so dolapokůpli, njim se tū fejst vidi. Pa nej samo njim,

pridejo iz Avstrije, iz Nemškoga, iz cejloga sveta.«

- *Tau je dobro za vas?*

»Za nas bi najbaukše tau bilau, če bi domanjo lůstvo ostalo, njé smo poznali,



Mali Pišti pa sestra z babicov, materdjov pa očov

oni so vedli, kakšne šege so, kak se trbej ponašati (obnašati). Tej, steri pridejo, dobro nej vsikši, včasini začnejo ograje delati kaulak rama pa grůnta, zato, ka ka je njino, ta drůgi že ne smej staupiti.«

- *Vsikši je odišo, depa ti si vōzdržo, ti si austo, zaka?*

»Gda sem mali biu, te sem tak mislo, ka odidem v Varaš, depa rojstni ram sem nikdar nej mogo tū njati. Tau tō istina, ka smo kra ve meli, svinje smo krmili, doma je pomagati trbelo. Dvej sestere so se oženile, one so odišle, brat je tū bola v Varaši, v Traušči, v tistom rami, ka so ga stariške zidali. Mena se tū vidi, ka je mir pa tau, ka je skrak narava. Tau je gnesden velka vrejdnost.«

- *Kak tau, ka so stariške v Varaši zidali ram?*

»Te, gda so oni delat odli, te

je nej tak bilau, ka bi vsikši avto emo pri rami. Te so se z ranim busom vozili delat. Zavolo toga, aj njim bola ležej baude, so v Traušči zidali. Med kednom so

tam bili, gda so delali, v soboto pa v nedelo so pa doma v Ritkarovci bili. Potistim gda sta v penzijo prišla, sta se znauva cejlak sé nazaj spakivala.«

- *Pišti, maškakšno gazdijo, vertivaš tū v Ritkarovci?*

»Kokauši pa dvej rece mam, stere se dola v potok odijo kaupat.«

- *Lisica je ne bantiva?*

»Tū pa tam se zgodi, ka edna kokauš taminé, dostakrat zato nej, zato ka mam enga maloga psa, pa on fejst na skrbi ma kokauši. Najbola tak vzemem napamet, ka je odla lisica, če črejvle vanej mam. Če pride lisica, te gvůšno ka je odnese, zaka tau dela, tau ne vejm.«

- *Še itak baukše, ka ti črejvle odnese pa nej kokauš.*

»Tau gvůšno, zato ka črejvle leko vkůperpoberem na tranki, kokauši nej.«

- *Zaka je dobro tū v Ritkarovci živeti?*

»Če kamakoli deš kraj od rama, tam ti zapovejdajo, depa gda si doma na svojom, tam delaš, ka škeš, niške ti ne zapovejda.«

(Kejp na 1. strani: Gnauk svejta so tak mlatali, mašin je išo od rama do rama)

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Kak dve sestri Soča pa Tolminka vögledata. Prva je vekša, druga menjša. Med gorami gnauk brž pa znauva malo pomalej tečeta. Soča je

Od nje so se vnauge legende narodile. Najbole stara je tista, stera nam od »duge babe« pri-povejda. Pravijo, ka od inda so nut v jami trno stare ženske

Druga legenda v sebi od istinskoga človeka pripovejst nosi. Cejlomi svejti poznani Dante Alighieri aj bi v njoj inspiracijo za Pekel njegve Božanske komedije daubo. Ne vej se, če tau istina gé ali pa nej. Guči pa se, ka je velki cerkveni glavaš Paganò della Torre malo po leti 1300 ranč Danteja v Tolmini na gledanji emo. V Zadlaško jamo ga je pelo, tam je na tau gorprišo, kak aj bi njegovu Pekeu vögledo. Zatoga volo njoj Dantejeva jama tō pravijo.

Zavolo Hudičevega mausta se bole brž v eno trno lejpo ves leko pride. Inda so v njau »kaulak riti v žepko« s konjami ojdli, lejs pa vse drugo na kaulaj vlejkli. Prejk mausta je paut dosta, dosta bole kračiša. Gda pa se ta pride, okau od cejle lepote leko oslepne.

re, depa, lidge so dosta mogli vedeti, gda so je gorpostavlati. Najprva so lesene bile, dosta ji

povejdano lesene so bile, že kakši 100 lejt po tejm pa so je že zidati začnoli. Za klavža-



Fotografija nam lepau povej, zakoj se korita zovejo. Zaprav, tau je eno od vnaugi korit gé. Reka Tolminščica ji je »vösklesala«. Korita so na djugi granice Triglavskoga narodnoga parka gé. Tolminska korita so 2 km duga, depa, za cejlo paut skrak nji gor pa doj po skalaj eno pa pau vöro časa trbej. Korita pa ne dela samo Tolminka, vküper z reko Zadalščico skale doj »lišeta«

zvekšoga že davnik nazaj cejla poznana bila. Pri reki Tolmin-ki pa so cejlo kuman 70 lejt nazaj spoznali.

Tolminska korita

so očam človeka dugo nej bila dana, ka bi je vidle. Kuman

živele. Dobre so bile, lidam so rade pomogle, gda je trbelo. Depa, sto ji nej poštvivo, njemi so leko kaj lagvoga napravle. Od vsej najbole poznana je Duga baba bila. Una je skrb mejla, ka nepozvani človek nej nut v korita mogo priti. Nepozvani

Idrijca
V krajini kaulak Tolmina vodé nigdar ne sfali. Zaprav, tam teče Soča, kaulak nje se dve reki Tolminščica pa Zadalščica narodita. Eške ena reka tam vö iz zemle privre. Skur takšno ménje kak varaš Idrija nosi. Daleč doj, vkraj od Soče teče, nagnauk se nazaj gor obrne pa una tō nut v njau priteče. Njena paut je lejpa, zmejs divdve postrašuje, je puna legend pa pripovejsti o lidaj.

Po cejli pauti je nej mogauče skrak Idrijce ojditi. Na več mestaj jo samo ftiči doj z neba leko vidijo. Na tistom mesti, na sterom se »narodi«, ves Vojsko stodji. Ves je po cejloj Sloveniji poznana. Na več kak 1000 mejterov viskom brgej lidge že od inda živejo. Doj z njega se daleč kaulakvrat leko vidi. Tak so tam gori že davnik sodačije vsej farb svoje »baze« mele. Ménje za ves je od naši stari Slavov vöprišlo, steri so tam svojo vojsko, vojake meli. Doj z brga so že na daleč leko vidli, sto prauti njim dé. Že malo dale spodkar pod Vojskim oprvin leko klavže srečamo. Klavže za slovenske piramide valajo. Nejsjo tak sta-



Više Tolminski korit so lidge prejk 100 lejt nazaj Hudičev most napravjali. Mi bi njemi po domanje Vragov maust prajli. Njegvo ménje je nikšna legenda nej narodila. Pravijo, ka nikši maust, steri na takšnom mesti stodji, drugo ménje ne more meti. Nej samo eden Vragov maust je v Sloveniji poznani. Leko pa je ménje ranč zavolo velkoga Danteja daubo, steromi je tista djama velka inspiracija za Pekeu bila. Kakoli, gda človek prejk po njem dé, vrajži straj ga za šinjek zgrabi. Najbole v tisti časaj, gda je eške iz lesa biu napravljeni. Gnes železen na istom mesti stodji

je voda taodnesla. Tak so je iz kamna začnili zidati.

Več od klavž pa od njivoga »dela«, ranč kak od živoga srebra (higany) pa drgauč zvejmo.

mi se je voda nabejrala. Tau je zvekšoga vleti bilau, gda je v Idrijci malo vode teklo. Gda se je za »dverami« zavole vode nabralo, so je goro-



Ves Čadrg rejsan na lejpom mesti stodji. V toj idili gnes kaulak 25 lüdi živé. Že od inda je po eni najbaukši kravdji sirov poznana, njiva skuta (škijpke) za najbaukšo daleč kaulakvrat vala. Vse tau pa zavolo trave, stera v vesi pa po brgaj raste. Pravijo, ka ranč una »kriva gé«, ka krave tak dobro mlejko davajo

leta 1954 so od nji oprvin pisati začnoli. Do kraja pa so pauti kaulak korit kuman leta 1977 zgotauvili.

Od legende do legende

Više Tolminski korit so viske vode Zadlaško jamo napravle.

človek je vsikši tisti biu, steri je nej s poštenjaum v srcej po koritaj ojdó. Depa, zakoj Duga baba? Od toga imena nikšnoga tumačenja nega. Leko bi tau bilau, ka nebesko duge roke je mejla pa takšnoga brezi čistoga srca je leko zgrabila.



Idrijca na štiri mestaj vö iz zemle privre. Tak eno od tej vögleda. Nej trbej prajti, ka v toj čistoj ladnoj vodej ribe pa raki živejo. Od inda so je lidge za svojo gesti lovili pa odavali so je tō. Raki iz Idrijce so se skur po cejloj Evropi pri bole bogati lidaj dostafart na stolaj najšli. Pravijo, ka zavolo vode so bole žmani od drugi bili

Po tejm, gda naše pa vaše novine znauva do vas pridejo. (Kejp na 1. strani: Klavže so na Idrijci oprvin leta 1595 začnili gorpostavlati. Kak

prli. Voda je ta doj do Idrije zavole lesa za rudnik živoga srebra (higanybánya) odnesla)

Miki Roš



Porabske litere

Lani ste večkrat leko šteli v naši novinaj razpis (pályázat) Porabske litere, steroga je vospisalo Slavistično društvo Prekmurja, Prlekije in Porabja. V njem smo nagačevali lidi, naj se njim ne vnuža napisati svoje misli, svoje štorije ali pesmi v slovenski rejči, leko tau napravijo v našoj domanjoj rejči ali pa v knjižnoj slovenski rejči. Tisti, steri so se potrudili, so svoje nagrade (díj) dobili lani decembra na lejpom, svetešnjom programi v Slovenskom daumi v Varaši. K nagradi pa cjujsliši tau tő, ka se njina literarna dela notradejejo v novine Porabje, aj je leko vseveč lidi taprešte.

V tej številki te leko šteli zadnji tau zgodbe Spominčice, stero je napisala Noémi Illés iz Sakalovec. Noémi je v kategoriji »Srednješolci in študenti« dosegla prvo mesto. V imeni uredništva ji gratulejramo, vam, dragi bralci, pa želejmo fanj štenjé!

SPOMINČICE

Nika je na začetku sama »klejmala« po gozdu, toda hitro je našla družbo; srečanje s starimi prijatelji in sošolci vedno napolni njeno srce in klepetanju ni in ni konca. Po sprehodu je bila prava porabska veselica. Nika in Mojca sta veselo gledali plesalce, kako hitro so se vrteli v ritmu polke, medtem ko sta pili kuhano vino, ki jima ga je kupil Luka.

»Enega pa za mojo nekdanjo sošolko!« je ponudil kozarec skrivnosten fant, oblečen kot vrag, in šel naprej strašit otroke. Kdo je bil? Ne ve se, maska ga je zakrila. Mogoče bo Nika to izvedela na naslednji veselici.

ŠESTO POGlavJE

Dekleti sta se zbudili v novo jutro, bila je nedelja, najlepši dan v tednu. Nika in Mojca sta hiteli, da odpreta zadnje pismo in ugotovita, kakšno presenečenje je še pripravila babica.

Pojte k meši in molite vsikdar! Ne pozabite, da ima molitev veliko moč!

»To pa je naloga, ki je ne smemo nikoli pozabiti,« je rekla Nika.

»Ja, to je večna naloga. Ajde, greva k maši, nedelja je!« se je strinjala Mojca.

Po maši so odprli dodatno pismo, ki ga so našli ob petem pismu.

Naredle ste vse naloge. Ponosna sem in prepričana, da znate, kaj sem želela z njimi.

V ovojnici sta našli še semena spominčic, babičinega najljubšega cvetja. Spomladi ga bosta posejali in te rože bodo krasile vrt.

In kaj je želela babica?

Njima je bilo vse jasno. Želela je pokazati, kakšne zaklade

ima Porabje, da je vredno ostati doma, ker nobena krajina ni lepša kot njihova.

Simbol porabskih Slovencev so spominčice. Majhne so kot naša skupnost, a s svojo lepo barvo zelo vidne. Na zelenem travniku jih lahko opazimo že od daleč. Saj so posebne, nobene rože jim niso enake.

V današnjem svetu predvsem mladi dajejo velik poudarek unikatnosti. So predani temu, da pokažejo svojo posebnost, da so drugači kot sovrstniki. Želijo prekiniti svoj stik s tradicijo, se premakniti iz cone obdobja in ustvariti nekaj ekstremnega. Toda prav zato, ker želijo na vsak način izstopati, postanejo dolgočasni.

Toda mi, porabski Slovenci, imamo neprecenljiv zaklad v našem življenju. To je naša skupnost. Da smo Slovenci, da smo Porabci. Zato se nam ni treba truditi, da postanemo posebni, saj se smo rodili v Porabju. Živimo v najbolj čudoviti pokrajini na svetu. Med griči, ki pripovedujejo zgodbe o starih lepih časih. Med griči s prečudovito naravo, kjer rastejo številne zaščitne rastlinske vrste, ki popestrijo našo deželco. Nad ogromnim številom cvetic in gob pa se dvigajo gozdovi. Drevesa, ki so simboli življenja, jezika, slovenstva. »Brez korenin ne uspeva ne drevo ne beseda«. Ta kratki stavek drži. Drži, ker brez močnih korenin ne moremo obstajati. Te korenine tvorijo jedro naše posebnosti, zaradi njih smo izjemni.

Ampak, kaj poživlja korenine?

V prvi vrsti seveda materni jezik. Naše svojevrstno narečje, ki ga vedno občudujejo.

Drugi življenjski vir je kultura. Ljudski plesi

in pesmi, ki so se nam prikradli v srce. In če jih ohranimo za naslednjo generacijo, bodo ostali in polepšali tudi življenje naših potomcev. Našo kulturo napajajo tudi tradicije in navade. Ob vsakdanjem hitenju mogoče ne zaznamo, kako pomembni so, vendar bi bilo brez njih zelo pusto in dolgočasno.

Pomembno vlogo igra tudi vera. Smo ena od najbolj vernih skupnosti na Madžarskem, saj imamo številne lepe cerkve, v katerih tudi redno molimo. V maternem jeziku molimo k Bogu tudi pri občestnih križih, ki so varuhi naše pokrajine. In važno je, da molimo. Saj je molitev orožje kristjanov.

Ponosni moramo biti tudi na našo gastronomijo. Ajdova torta, kaup, žganci ali porabska gibanica spadajo med naše najljubše jedi. Ni čudno, saj so res zelo okusne.

Ponosni moramo biti tudi na naše prednike, ki niso pustili, da bi porabsko narečje izumrlo. Ohranili so kulturo z vsemi odtenki. Ta dediščina je njihovo najlepše in največje darilo za nas. Moramo ga ceniti in paziti nanj kot na zenico svojega očesa.

In nikoli ne smemo pozabiti, da nam bje slovensko srce. Vseeno je, v kateri krajini živimo trenutno na svetu, važno je samo to, da ponosno rečemo: Sem porabski Slovenec, porabska Slovenka. Tako se lahko upiramo viharjem zgodovine in bomo tudi čez stoletja med porabskimi griči slišali melodije ljudskih pesmi v prekrasnem domačem narečju.

(Konec zgodbe)

Noémi Illés

Mestna knjižnica Móra Ferenc priporoča v branje

ANGELA JIA KIM: BELSŐ KISUGÁRZÁS (RADICAL RADIANCE)

Angela Jia Kim nas z 12-tedenskim programom nauči, kako naj vzbudimo svoje notranje in zunanje vihanje. Pisateljica črpa deloma iz navad južnokorejske lepote nege, deloma iz svojih večdesetletnih izkušenj kot umetnica na klavirju in voditeljica podjetja. Vmes razlaga, kako sta si podobni lepota kože in duše: vsaka potrebuje čiščenje, obnovo, prehranjevanje, razstrupljanje. Na straneh knjige najde




bralcec domače trike za nego kože, trike za razvoj notranjega sijaja, relaksacijske in meditacijske vaje za regeneracijo. S trdim duševnim delom lahko pričramo svoji notranjosti žareč sijaj. Več kot 50 preprostih, toda učinkovitih vaj v knjigi predstavlja rutino domačega dnevnega, tedenskega in četrtnega lepoticenja. Knjiga je na voljo za izposajo

Agota Horvath
Margita Mayer Gašpar

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

						AVTOR: MATAJAZ HLADNIK	ČER	ORJAH, KOLOŠ	BAJE-SLOVNI KONJ Z ROGOM NA ČELU	SALVADOR DALI	IGRA S KARTAMI NA RIMSKE ŠTEVILKE	ZAPREKA, BARIERA	LOVEC NA RAKE
						NAJVEŠI POLICIJSKI URADNIK V ITALIJI							
						PREKMURSKO MESTO			7	6			
						VZDEVEK GRAFIKA JUSTINA VOŽNIK				BIKOV GLAS			9
POMOČ: ATACAMA KSILOL OŠANA ŠČIR	ZAVAROVALNA ZASTOPNICA	PLODNOST, RODOVITNOST	PO NJIH HODIMO	LIDO JÜRIGENS	OKRASNA RASTLINA, AMARANT MEJA, MELNIK					BRITANSKA PEVKA (RITA) GL. MESTO VENEZUELE			
DIRIGENT TOSCANINI		13						IGRALEC NA SREČO, HAZARDER					
PREVARANT						12		NEKDANJI TURŠKI BOGATAŠ OČE		NAŠ ELEKTROTEHNIK IN IZUMITELJ (MARLU)	ŠČETKASTA TKANINA		NENADEN MOČEN VOJAŠKI NASKOK
IME VEČ RUSIJANOVIH LETAL					KOMIČNI TV LIK, Č. FIZIOLEK, OPREMA NEVESTE				CVETLICA			11	
NICK NOLTE				GOSTILNICA, KRČMAR, STERIL, BILKA				STALNI TROPSKI VETER	1				
RASTLINA Z LISTI ZA KAJENJE		2						STRUJA					3
KSILEN			10			4		NAJBOLJ SUNA PUŠČAVA NA SVETU LIV TYLER					
KIP MOŠKEGA, KI PODPIRA STAVBO								MEHO POLETNO OBUVALO, OPANKA					
								SLAŠČICA IZ VEČ VRST SLADKOLEB, KANDIDIRAN GA SAOJIA		8			5

Končna rešitev:

1	2	3	4	5	6	5	7	8	9	10	11	5	12	13	5	7
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	---	----	----	---	---

IDEJE ZA PROSTI ČAS

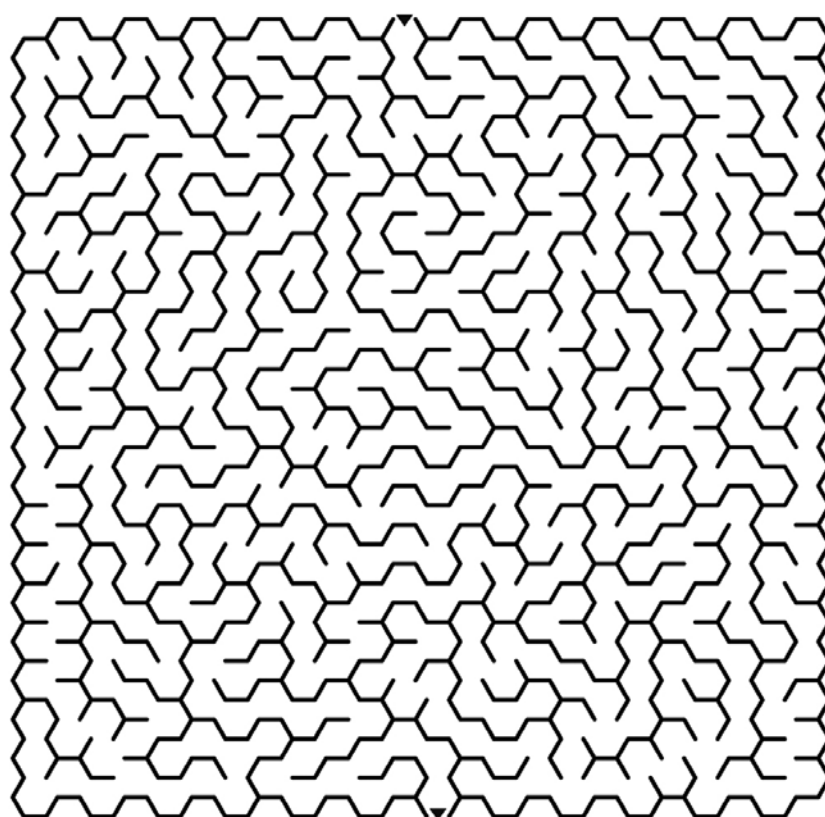
Ali znate narisati mačko? Če ne, tukaj najdete nekaj primerov:



SUDOKU

3	8		7		1			4
		1		9				2
	9				2	7		
8	2							
			4		8			
							3	5
		5	8				7	
6			4			1		
4			2		3		5	8

LABIRINT



Argo



Spoštovani!

Prisrčno vas vabimo na prireditev
Srebrni jubilej knjižne zbirke Med Rabo in Muro,
ki bo v četrtek, 9. marca, ob 16. uri
v konferenčni dvorani Slovenskega doma v Monoštru.

Knjižna zbirka Med Rabo in Muro je plod 25-letnega sodelovanja založbe Franc-Franc, Društva za humanistična vprašanja Argo in Zveze Slovencev na Madžarskem.

Na prireditvi bomo spregovorili o vsebini in narodnostno-kulturnem pomenu zbirke, odprli razstavo o njej, ki jo je pripravila Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, ter predstavili najnovejšo knjigo v njej – avtobiografsko pripoved porabskega pisatelja, publicista in prevajalca

Dušana Mukiča

Ljubljana skozi moja očala • Ljubljana skaus aukole moje.

Z avtorjem se bo pogovarjal urednik zbirke *Franci Just*.



Po žmetni časaj, gda sem več v nika nej biu gvšev in zgblo viupanje, sem končno najšo svojo mesto pod suncom. Znan sem, kama in koma slišim. Gor sem prišo, ka v meni na gnauk in enakovrejdno leko živetu dvej kulturi. Sedem lejt se mi je skozivala Ljubljana »skaus aukole moje« in mi končno pomagala spoznati, ka sem porabski Slovenec. Ka sem Slovenec. Na Vogrskom.

Argo



Meghívó

A Magyarországi Szlovének Szövetsége és az Argo Egyesület tisztelettel meghívja Önt a „Med Rabo in Muro” című könyvsorozat fennállásának 25. jubileumi ünnepségére és kiállításmegnyitóra.

A rendezvényre 2023. március 9-én, csütörtökön, 16 órai kezdettel kerül sor a szentgotthárdi Szlovének Háza konferenciatermében.

A rendezvényen bemutatjuk a könyvsorozatot, valamint annak nemzetiségi és kulturális jelentőségét, illetve megnyitjuk a Muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtár által készített kiállítást.

A program keretében bemutatjuk a Rába-vidéki író, publicista és műfordító

Mukiés Dusan

Ljubljana skozi moja očala • Ljubljana skaus aukole moje
című önéletrajzi elbeszélését.

Az íróval *Franci Just*, a könyvsorozat szerkesztője fog beszélgetni.



Po žmetni časaj, gda sem več v nika nej biu gvšev in zgblo viupanje, sem končno najšo svojo mesto pod suncom. Znan sem, kama in koma slišim. Gor sem prišo, ka v meni na gnauk in enakovrejdno leko živetu dvej kulturi. Sedem lejt se mi je skozivala Ljubljana »skaus aukole moje« in mi končno pomagala spoznati, ka sem porabski Slovenec. Ka sem Slovenec. Na Vogrskom.

PRIMERI DOBRE PRAKSE V PORABSKIH VRTCIH

V petek, 24. februarja smo v vrtcu Sakalovci izvedli drugo srečanje izmenjav dobre prakse pri delu z otroki v porab-

skih vrtcih. Obiskale so nas svetovalka za šolstvo ga. Valentina Novak, ravnateljica dvojezične šole in

vrta Števanovci ga. Agica Holcz, ravnateljica dvojezične šole in vrta Gornji Senik ga. Ildiko Dončec Treiber, predsednica šolske komisije Eva Lazar, slovenska vzgojiteljica Andreja Serdt Maučec in vzgojiteljica Hajnalka Donczecz Vajdane.

Pripravili smo kratek program, kjer smo pokazali, kako poteka delo in učenje v našem dvojezičnem vrtcu.

Povabljeni smo najprej pozdravili s pesmico in uvodno deklamacijo. Povedali smo, kateri dan je, kakšno je vreme in kateri letni čas je sedaj. V nadaljevanju so bile dejavno-

sti navezane na vsebine, ki smo jih obravnavali v zimskih mesecih; to so zima, zimska oblačila in gozdne živali. Skozi

nja in preverjanje razumevanja slovenskega jezika pri otrocih. Otroci so ves čas aktivno in pridno sodelovali ter tako po-



Malčki v sakalovskem vrtcu že znajo poimenovati zimska oblačila v slovenskem jeziku



Sodelujoče vzgojiteljice, asistentki, ravnateljici in višja svetovalka za šolstvo so se seznanile s primeri dobrih praks in pridobile ideje za različne možnosti dela z otroki v vrtcu

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek

Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti,
Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

ves program se je smiselno prepletal slovenski in madžarski jezik. Pokazali smo različne dejavnosti, skozi katere otroci usvajajo slovenski jezik. Vidne so bile metode dela, potek uče-

kazali, kako se učimo in kaj vse že znamo. Povabljeni pa so tako dobili vpogled v naš vsakdan.

Vzgojiteljica asistentka
Romana Trafela